

Sygn. akt VII U 4452/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lutego 2022 r.

**Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych**

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

Protokolant sekr. sądowy Marta Jachacy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 stycznia 2022 r. w Warszawie

sprawy D. M.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek odwołania D. M.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 lipca 2017 r. Nr: (...) (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 7 lipca 2017 r. Nr: (...) (...) (...) w ten sposób, że zobowiązuje Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. do przeliczenia emerytury D. M. poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708 z późn. zm.) w brzmieniu nadanym w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku),

2. zasądza od Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na rzecz D. M. kwotę 180,00 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

3. oddala wniosek odwołującego o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

SSO Renata Gąsior

UZASADNIENIE

D. M. 23 sierpnia 2017 r., złożył za pośrednictwem organu rentowego do Sądu Okręgowego w Warszawie odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z 7 lipca 2017 r. nr ewid. (...) w przedmiocie ponownego ustalenia emerytury policyjnej w oparciu o znowelizowane przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji i innych służb. Odwołujący zarzucił skarżonej

decyzji naruszenie przepisów ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy oraz Konstytucji RP w związku z przepisami Protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności polegającej m. in. na wydaniu przez organ administracji decyzji na podstawie ustawy sprzecznej z zasadą praworządności, zasadą demokratycznego państwa prawa, ochrony praw nabytych oraz równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji, dyskryminującym zróżnicowaniu sytuacji skarżącego w zakresie jego praw, naruszenie czci odwołującego oraz arbitralne, nieproporcjonalne i nieuzasadnione ograniczenie przysługującego mu prawa do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego. W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony w szeroki sposób odniósł się do podnoszonych zarzutów, wskazując, że decyzja obniżająca przysługującą mu emeryturę została wydana na podstawie prawnej niezgodnej z szeregiem norm konstytucyjnych oraz prawami statuowanymi w EKPC i jako taka nie może się ostać w przestrzeni prawnej demokratycznego państwa prawa. Ubezpieczony zwrócił uwagę na to, że służbę w strukturach pełnił przez jedynie kilka miesięcy, a w 1990 r. przeszedł pozytywnie weryfikację i pełnił służbę aż do 2008 r. D. M. nadmieniał, że jego emerytura została już raz obniżona na skutek ustawy z 2009 r. – o ok. 150 zł. Ubezpieczony wniósł o zmianę skarżonej decyzji poprzez przyznanie mu świadczenia emerytalnego w dotychczasowej wysokości, tj. 3 822,27 zł oraz o zasądzenie na jego rzecz od organu rentowego kosztów postępowania wg norm przepisanych (odwołanie k. 3-11 a.s.).

W odpowiedzi na powyższe odwołanie z 19 lipca 2018 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wniósł o jego oddalenie. W ocenie organu rentowego skarżona decyzja została wydana zgodnie z zasadami obliczania wysokości emerytury określonymi w art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy oraz w oparciu o informację o przebiegu służby ubezpieczonego sporządzoną przez Instytut Pamięci Narodowej, z której wynika, że odwołujący w okresie od 1 kwietnia 1989 r. do 16 stycznia 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ww. ustawy. W związku z powyższym zaskarżoną decyzją organ emerytalno-rentowy dokonał ponownego przeliczenia przysługującego odwołującemu świadczenia. Organ emerytalny podniósł przy tym, że informacja z IPN o przebiegu służby odwołującego była dla niego wiążąca przy wydaniu decyzji. Wskazał również, że zważywszy powyższe uregulowania prawne nie ma podstaw do uwzględnienia roszczeń odwołującego (odpowiedź na odwołanie k. 27-30 a.s.).

Na wniosek Sądu Okręgowego w Warszawie, postanowieniem z 19 sierpnia 2019 r. sygn. akt III AUo 6018/19 Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie na podstawie art. 44 k.p.c. (k. 69 a.s.).

Na rozprawie w dniu 26 stycznia 2022r. pełnomocnik odwołującego wniósł o nadanie wyrokowi klauzuli natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 333 § 3 k.p.c. (protokół k. 105-108 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

D. M. urodził się (...) Posiada wykształcenie średnie – ukończył technikum samochodowe i zdał maturę (bezsporne). Ubezpieczony w latach 1986-1988 odbył służbę wojskową w Zmotoryzowanym Odwodzie Milicji Obywatelskiej i był mianowany na stopień kaprala (wyciąg z książeczki wojskowej k. 13 – akta służby odwołującego).

W dniu 5 lutego 1989 r. D. M. zwrócił się z podaniem do Szefa (...) Urzędu Spraw Wewnętrznych o przyjęcie do pracy w organach Służby Bezpieczeństwa w (...). Po pozytywnym rozpatrzeniu podania z dniem 1 kwietnia 1989 r. został przyjęty do służby w Milicji Obywatelskiej na okres służby przygotowawczej i mianowany na stanowisko inspektora Służby Bezpieczeństwa Dzielnicy Urzędu Spraw Wewnętrznych (...) (podanie k. 3, wniosek personalny o przyjęcie do MO k. 29, karta przebiegu służby k. 35-36 – akta służby odwołującego).

W okresie pełnienia służby przygotowawczej w SB D. M. wykonywał jedynie czynności poznawcze – przyglądał się pracy kolegów, porządkował dokumentację. Z uwagi na brak przeszkolenia operacyjnego, a ponadto ze względu na zarządzenie wzywające do zaprzestania działalności operacyjnej, nie wykonywał czynności operacyjnych, nie zwalczał

opozycji, Kościoła, nie zajmował się inwigilacją ani żadnymi innymi działaniami na szkodę obywateli (wniosek personalny k. 44 – akta służby odwołującego; zeznania odwołującego k. 106-108 a.s.).

W styczniu 1990 r. odwołujący został przeniesiony do Wydziału (...). W lipcu 1990 r. został pozytywnie zweryfikowany, na skutek czego w listopadzie 1990 r. skierowano go na podstawowe przeszkolenie do S., które trwało ok. pół roku. D. M. pełnił służbę w Wydziale (...) do 1995 r., a w jej trakcie w 1994 r. odbył kurs podoficerski w Centrum Szkolenia Policji w L.. Po ukończeniu kursu aspirantów, w 1995 r. odwołujący został przeniesiony do Wydziału Kryminalnego w ramach Komendy Policji (...). W trakcie służby odbył kurs zwalczania przestępczości narkotykowej oraz rozpoznania minersko-pirotechnicznego – który skutkowało przydzieleniem mu zadań kierowania grupą rozpoznania minersko-pirotechnicznego (zaświadczenia k. 54-55 a.s., świadectwa k. 52, 54 a.s., zeznania odwołującego k. 106-108 a.s.).

W 1999 r. D. M. zdał egzaminy do Wyższej Szkoły (...) w S., w której studiował w trybie zaocznym. Odwołujący pełnił wówczas służbę w Sekcji (...) ścigając przestępstwa najbardziej niebezpiecznej kategorii: zgwałcenia, wymuszenia rozbójnicze, napady. W 2006 r. odwołujący został kierownikiem ww. Sekcji i pozostawał na tym stanowisku do 9 maja 2008 r. do czasu odejścia ze służby (zeznania odwołującego k. 106-108 a.s.).

Ubezpieczony był wielokrotnie nagradzany oraz otrzymywał podziękowania za swoją służbę w Policji – m.in. w 2006 r. otrzymał podziękowania od Prezydenta W. za osiągnięcia w pracy i osobisty wkład w poprawę bezpieczeństwa w (...) W. (dyplom k. 53 a.s., podziękowania k. 55 a.s.).

Decyzją Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z 2 czerwca 2008 r. nr ewid. (...) przyznano prawo do emerytury od 9 maja 2008 r. Wysokość emerytury na dzień jej przyznania wynosiła 3.216,51 zł brutto (decyzja Dyrektora ZER MSWiA z 2.06.2008 r. k.1 a.r.).

Świadczenie D. M. zostało obniżone w 2009 r. na skutek ustawy nowelizującej ustawę zaopatrzeniową o ok. 150 zł. Ubezpieczony nie odwołał się wówczas od decyzji organu rentowego. Na dzień 27 lutego 2017 r. wysokość przysługującej odwołującemu emerytury na wynosiła 3.859,97 zł (decyzja Dyrektora ZER MSWiA z 27.02.2017 r. k. 2 a.r., zeznania odwołującego k. 106-108 a.s.).

Pismem z 5 kwietnia 2017 r. Instytut Pamięci Narodowej poinformował Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, że na podstawie posiadanych akt osobowych D. M. w okresie od 1 kwietnia 1989 r. do 16 stycznia 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Służby Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (informacja o przebiegu służby z 5.04.2017 r. k. 3 a.r.).

W związku z powyższym Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał w dniu 7 lipca 2017 r. decyzję nr ewid. (...), na mocy której, w oparciu o art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ustalił wysokość emerytury D. M. w kwocie 2.069,02 zł (decyzja Dyrektora ZER MSWiA z 7.07.2017 r. k. 6 a.r.).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym w aktach organu rentowego oraz akt służbowych odwołującego z okresu służby w Milicji Obywatelskiej z lat 1989-1990. Dokumenty, na których Sąd oparł swoje ustalenia, zasługiwały w całości na uwzględnienie. Ich wiarygodności w toku postępowania sądowego nie kwestionował ani odwołujący, ani organ rentowy. Dodatkowo ustalając stan faktyczny uwzględnił jako wiarygodne zeznania odwołującego się, który w sposób szczegółowy opisał przebieg służby oraz zadania, jakie wykonywał. Wobec powyższego Sąd uznał ustalone fakty za wystarczające do wydania rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie było zasadne.

Istniejący stan faktyczny pomiędzy stronami procesu nie był kwestionowany w toku postępowania sądowego. Przedmiot sporu dotyczył rozważenia, czy organ rentowy zasadnie na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r., poz. 708 z późn. zm.) zwanej dalej „ustawą zaopatrzeniową” dokonał obniżenia emerytury policyjnej. Odwołujący zarzucał decyzji oparcie rozstrzygnięcia merytorycznego dotyczącego jego emerytury o przepisy będące niezgodne z Konstytucją RP oraz Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o przepisy wprowadzone na mocy art. 1 ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r., poz. 2270) zwanej dalej „ustawą zmieniającą”. Należy zwrócić uwagę, że tym samym drugi raz zdecydowano się obniżyć emerytury osobom, które pełniły służbę na rzecz państwa totalitarnego, bowiem w ustawie z dnia 23 stycznia 2009 r. (Dz. U. z 2009, Nr 24, poz. 145) obniżono po raz pierwszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury za każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa do 1990 r. z 2,6% do 0,7%. W aktualnie zaś zmienionych regulacjach przepis art. 15c ustawy zaopatrzeniowej stanowi, że emerytura osoby pozostającej w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. wynosi: 0% podstawy wymiaru - za każdy rok tej służby a przy tym, a jej wysokości nie podwyższa się zgodnie z art. 15 ust. 2 i 3 ustawy nowelizowanej, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Wysokość zaś emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W uzasadnieniu do projektu ustawy zmieniającej wskazano, że ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. Zatem ustawodawca zdecydował się na ponowne obniżenie wysokości emerytur policyjnej pracownikom, którzy wówczas pełnili służbę. W uzasadnieniu projektu dotyczącego wprowadzenia ustawy zmieniającej wskazano na konieczność kolejnego ograniczenia przywilejów emerytalnych i rentowych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Stwierdzono również, że emerytury i renty osób pełniących służbę ustalono na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających z ustawy zaopatrzeniowej, w stosunku do osób pobierających te świadczenia na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W kontekście zasadności pierwszego obniżenia emerytur osób pełniących służbę w okresie PRL wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 stycznia 2010 r. (K 6/09) oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 14 maja 2013 r. (15189/10), które stwierdziły, że nowe rozwiązania nie nałożyły na tę grupę emerytów nadmiernego obciążenia i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłusznie. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie dawało możliwości postawienia zarzutu niekonstytucyjności wprowadzonych wówczas przepisów przez ustawodawcę. Wymaga podkreślenia, że Sąd Okręgowy w Warszawie wystosował pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego w celu wypowiedzenia się co do zgodności z Konstytucją RP przepisów art. 15c, art. 22a oraz art. 13 ust. 1 lit. 1c w związku z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z

2016 r., poz. 2270). Pomimo zawiśnięcia sprawy przed Trybunałem Konstytucyjnym w dniu 27 lutego 2018 r. pod sygnaturą P 4/18, do dnia dzisiejszego nie zostało wydane orzeczenie w tej sprawie. Utrzymujący się stan prawny dał podstawę Sądowi Okręgowemu do rozpoznania zasadności wystosowanych zarzutów przez stronę odwołującą. W tej kwestii należało również kierować się wytycznymi Sądu Apelacyjnego, który nakazał prowadzić niniejsze postępowanie, a następnie wydać wyrok. Natomiast Trybunał Praw Człowieka potwierdził prawo ustawodawcy chcącego wyeliminować niesprawiedliwe lub nadmierne świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dążącego do likwidacji przywilejów byłych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych do tego rodzaju działań. Równocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że podjęte środki nie mogą być jednak nieproporcjonalne.

Zdaniem Sądu Okręgowego ustawa zaopatrzeniowa, jak też wydana na jej podstawie decyzja, uzasadnia wątpliwości, co do jej zgodności z zasadą godności jednostki, zasadą rządów prawa, zasadą równości, zasadą proporcjonalności z uwagi na jej wydanie po niemal 27 latach od transformacji ustrojowej oraz z zasadą sądowego wymiaru sprawiedliwości. Ustawa zaopatrzeniowa w art. 13b oraz art. 15c i art. 22a ponownie wprowadza odpowiedzialność zbiorową i swoim zakresem podmiotowym obejmuje, bez wyjątków, wszystkich byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, niezależnie od ich postawy patriotycznej, etycznej i moralnej, rodzaju wykonywanych czynności, czy zajmowanego stanowiska. Tego rodzaju regulacje zaprzeczają istocie zasady rządów prawa. Zasada ta oznacza obowiązek władz publicznych traktowania osób w sposób adekwatny i proporcjonalny do ich postawy, zasług i przewinień. Niedopuszczalne zatem jest zastosowanie jakichkolwiek represji w stosunku do osób tylko za to, że pracowały lub służyły w okresie poprzedzającym zmianę ustroju państwa polskiego. Nawet uznanie, że niektóre instytucje funkcjonujące przed tą zmianą działały w sposób budzący dziś poważne wątpliwości prawne i moralne, nie uprawnia prawodawcy do stwierdzenia, że wszystkie osoby tam zatrudnione były przestępcami. W tym też kontekście, zdaniem Sądu, działania ustawodawcy polegające na arbitralnym obniżeniu wysokości emerytury ubezpieczonego trudno uzasadnić dążeniem do jakiegokolwiek słusznego celu leżącego w interesie publicznym. Zastosowanie nowego wskaźnika emerytury miało zastosowanie automatycznie, bez uwzględnienia charakteru faktycznie wykonywanych obowiązków oraz pełnionej funkcji przez odwołującego. Sąd Okręgowy zważył, że ustawa zmieniająca w gruncie rzeczy działała bez rozróżnienia pomiędzy funkcjonariuszami, którzy w rzeczywistości dopuścili się czynów przestępczych oraz tymi, którzy jedynie należeli do personelu technicznego.

Ponadto nie należy pominąć faktu, że zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej prawo do emerytury policyjnej nie przysługuje funkcjonariuszowi skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 Kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Jednakże w takim przypadku prawomocnie skazanemu przestępcy przysługuje świadczenie na zasadach obowiązujących w powszechnym systemie emerytalnym. Przytoczony powyżej przepis wskazuje, że ustawa zaopatrzeniowej wprowadziła pozasądową zbiorową odpowiedzialność za nieokreślony czyn z naruszeniem prawa jednostki do sądu i sprawiedliwego procesu. Obniżono określonym podmiotom emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny, niż jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących służbom mundurowym przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego.

W ustalonym stanie faktycznym Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję jedynie na podstawie informacji o przebiegu służby ubezpieczonego sporządzoną przez Instytut Pamięi Narodowej. Ten dokument stanowił podstawę obniżenia przysługującej odwołującemu emerytury. Wymaga przy tym podkreślenia, że powyższy dokument treściowo ogranicza się jedynie do stwierdzenia, że ubezpieczony pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej od 1 kwietnia 1989 r. do 16 stycznia 1990 r. Treść dokumentu nie precyzuje natomiast na jakiej dokładnie podstawie służba ubezpieczonego została zakwalifikowana jako służba na rzecz państwa totalitarnego.

W tym kontekście Sąd Okręgowy zwraca uwagę pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2011 r., sygn. akt II UZP 10/11 – który też w całości podziela – zgodnie z którym Sąd Najwyższy nie jest związany treścią informacji IPN zarówno co do faktów, w tym zaświadczeniu o przebiegu służby, jak i co do oceny, czy służba była realizowana na rzecz organów bezpieczeństwa państwa. Z tego wynika, że ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą wiązać również Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę. W obowiązującym stanie prawnym należało powołać się również na aktualne orzeczenie Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt III UZP 1/20. W sprawie tej Sąd Najwyższy podjął uchwałę w składzie 7-osobowym, w której stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. W ślad za uzasadnieniem powyższego rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, stwierdzenie pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r.). W tym też kontekście warto zwrócić uwagę na podsumowanie powyższego wątku dokonane w uzasadnieniu uchwały z 16 września 2020 r., sygn. akt III UZP 1/20, gdzie Sąd Najwyższy stwierdził, że skoro sądu powszechnego nie wiąże informacja o przebiegu służby, to w razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd będzie zobowiązany do rekonstrukcji jej przebiegu w konkretnym wypadku, na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w szczególności na podstawie długości okresu pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r., miejsca pełnienia służby, czy też zajmowanego stanowiska (§ 59 uchwały SN). W tym zakresie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na potrzebę sięgania do opinii służbowych funkcjonariuszy, uwzględniania ogólnych reguł dowodzenia: rozkładu ciężaru dowodu, dowodu prima facie, domniemań faktycznych, wynikających z informacji o przebiegu służby (§ 60 uchwały SN). Wskazano, że przy ocenie zasadności objęcia konkretnej osoby zakresem ustawy okolicznością, której nie można pominąć jest sam fakt weryfikacji w 1990 r. (§ 92 uchwały SN).

W konsekwencji powyższego w niniejszym postępowaniu Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe w wyniku którego ustalił, że w przypadku ubezpieczonego D. M. nie zachodziły okoliczności pozwalające na zakwalifikowanie jego służby w okresie od 1 kwietnia 1989 r. do 16 stycznia 1990 r. za służbę na rzecz państwa totalitarnego. Zebrany w sprawie materiał dowodowy zdaniem Sądu nie daje jakichkolwiek podstaw do stanowczego i jednoznacznego ustalenia, że ubezpieczony swoimi działaniami w jakikolwiek sposób naruszył prawa człowieka podczas służby na rzecz państwa totalitarnego, bądź też popełnił jakiekolwiek przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego czy prywatnego.

Sąd zwrócił przy tym uwagę, że podstawą wydania informacji o przebiegu służby przez IPN była służba D. M. w Służbie Bezpieczeństwa – Dzielnicowym Urzędzie Spraw Wewnętrznych. Niemniej jednak z dostępnych w sprawie dokumentów nie wynika, by odwołujący wykonywał jakiegokolwiek czynności związane z wypełnianiem zadań Służby Bezpieczeństwa. Takiego wniosku zdaniem Sądu nie można wyprowadzić wyłącznie z faktu zatrudnienia we wskazanej jednostce organizacyjnej. Powyższego nie potwierdzają również załączona do akt służby opinia służbowa, w której wskazano, że z uwagi na brak przeszkolenia, D. M. wykonywał czynności poznawcze. Sąd dał przy tym wiarę zeznaniom odwołującego, który zeznał, że podjął służbę w okresie, gdy rozpoczynał się w Polsce okres transformacji ustrojowej i z tego względu po przyjęciu go do służby w SB nie został skierowany na przeszkolenie i przez okres dziewięciu miesięcy wykonywał głównie czynności biurowe, jak archiwizowanie dokumentów, a także obserwował pracę kolegów. Brak jednak szczegółowych informacji pozwalających na sformułowanie jednoznacznych, zbieżnych z kryteriami wprowadzonymi komentowaną wyżej nowelizacją ustawy zaopatrzeniowej, ocen co do charakteru pełnionej przez odwołującego wówczas służby.

W ocenie Sądu Okręgowego dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie miał również fakt dalszego przebiegu służby odwołującego po 31 lipca 1990 roku. Z przedłożonej przez stronę odwołującą dokumentów wynika, że po

pozytywnej weryfikacji, D. M. kontynuował służbę w Policji, podnosił swoje kwalifikacje zawodowe i uzyskał stopień nadkomisarza. Pozwala to na stwierdzenie, że dotychczasowa służba odwołującego w strukturach MO w okresie 1989-1990 nie stanowiła przeszkody do kontynuowania służby w kolejnych latach i pełnienia znaczących funkcji. Okoliczność ta nie pozostaje bez znaczenia z perspektywy powszechnie znanej okoliczności związanej z weryfikacją funkcjonariuszy służb mundurowych na przełomie lat 1990. Również i ta okoliczność zdaniem Sądu przemawia za brakiem podstaw do przypisania odwołującemu się działań polegających na naruszaniu podstawowych praw i wolności człowieka, służących reżimowi komunistycznemu w okresie przed 1990 r.

Jednocześnie wskazać należy, że zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności obowiązującą w procesie cywilnym, to na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału dowodowego na ich poparcie. W myśl art. 232 k.p.c. to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Zasada kontrydiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008 r., I UK 151/08). Zaskarżenie decyzji organu emerytalnego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu. Natomiast w sytuacji, gdy zmiana decyzji organu rentowego następuje niejako z inicjatywy organu, to na organie spoczywa powinność udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne w postaci zmiany decyzji. Tymczasem w przedmiotowej sprawie organ rentowy nie wykazał się inicjatywą dowodową i nie zakwestionował argumentów przedstawionych przez stronę odwołującą, a dotyczących zadań wykonywanych w latach 1989-1990. Swoje stanowisko w zakresie oceny przebiegu służby odwołującego oparł wyłącznie na informacji Instytutu Pamięci Narodowej, nie czyniąc zadość obowiązkowi dowodzenia, o którym była mowa. Jednocześnie w ocenie Sądu w świetle wspomnianych wyżej rozważań prawnych i poglądów orzecznictwa nie sposób przyjąć, że do zastosowania ustawy wystarczający jest sam fakt pozostawiania przez odwołującego na etacie danej jednostki, jak również potwierdzenie prawidłowości informacji o przebiegu służby w świetle ww. ustawy przez Instytut Pamięci Narodowej.

Podkreślić przy tym należy, że świadczenie emerytalne odwołującego zostało już uprzednio obniżone na podstawie ustawy nowelizującej ustawę zaopatrzeniową z 2009 r. W tym stanie rzeczy Sąd uznał obniżenie w skarżonej decyzji z 7 lipca 2017 r. emerytury D. M. za ponowną sankcję, naruszającą zasadę *ne bis in idem*. Pierwsza zmiana obniżająca świadczenia emerytalne w związku ze służbą w tych jednostkach wprowadzona została w 2009 r. i skutecznie zaimplementowała zasadę sankcjonowanej odpowiedzialności za tę służbę, zabierając tym funkcjonariuszom uprzywilejowany przelicznik 2,6% za rok służby i wprowadzając w jego miejsce przelicznik 0,7%. D. M. został zatem skutecznie na podstawie prawa ubezpieczeń społecznych poddany negatywnej ocenie, za swoją służbę w jednostkach organów bezpieczeństwa PRL. Sąd Najwyższy w uchwale z 16 września 2020 r. podkreślił, że obecna, powtórna ingerencja nie niesie ze sobą żadnych nowych argumentów, bo za taki nie można uznać faktu, że poprzednia regulacja nie była pełna (zob. uzasadnienie projektu do ustawy nowelizującej). Nie odkryto nowych aspektów działań funkcjonariusza, czy też wręcz nie zastosowano metody indywidualnej oceny służby (por. Uchwała SN z 16.09.2020 r., III UZP 1/20, OSNP 2021, nr 3, poz. 28.).

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy zważył, że w przypadku odwołującego przepisy ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2016 r. nie mogły mieć zastosowania. W ocenie Sądu, biorąc pod uwagę, że w toku procesu nie ujawniono żadnych dowodów przestępczej czy bezprawnej działalności D. M. zarzut współudziału w bezprawiu w okresie pełnienia służby w latach 1989-1990, bez badania indywidualnej winy i popełnionych czynów, uzasadnia naruszenie zasady godności wobec odwołującego.

Stwierdzając zatem brak podstaw do zastosowania art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał Dyrektora ZER MSWiA do przeliczenia emerytury D. M. poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708 z późn. zm.) w brzmieniu nadanym

w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku), o czym orzeczono w punkcie 1 wyroku.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł w pkt 2 wyroku zasądzając od Dyrektora ZER MSWiA na rzecz D. M. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2018 r. poz. 265).

Sąd nie uwzględnił zgłoszonego na rozprawie w dniu 26 stycznia 2022 r. wniosku o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności z uwagi na niedostateczne uzasadnienie wniosku. Wniosek pełnomocnika sprowadził się do jednego zdania, że brak nadania wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności naraża powoda na znaczną szkodę, a oczekiwanie na rozstrzygnięcie apelacji przez Sąd Apelacyjny trwa bardzo długo.

Zgodnie z art. 333 § 3 k.p.c. sąd może na wniosek nadać wyrokowi nadającemu się do wykonania w drodze egzekucji rygor natychmiastowej wykonalności, gdyby opóźnienie uniemożliwiało lub znacznie utrudniało wykonanie wyroku albo narażało powoda na szkodę.

Przepis art. 333 § 3 k.p.c. jest przepisem szczególnym, wprowadzającym wyjątek od reguły co do możliwości zasądzonych kwot, jeszcze przed prawomocnym zakończeniem postępowania. Narażenie powoda na szkodę w rozumieniu art. 333 § 3 k.p.c. nie może polegać jedynie na zwłoce w uzyskaniu przysądzonego świadczenia, lecz powinno wykraczać poza zwykle niekorzystne skutki takiej zwłoki. Odwołujący nie wykazał, aby zachodziły przesłanki określone w powyższym przepisie, co uzasadniało oddalenie wniosku o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

SSO Renata Gąsior